

GENERALINIS ADVOKATAS

ELEANOR SHARPSTON IŠVADA,

pateikta 2012 m. gegužės 8 d.(1)

Byla C-44/11

Finanzamt Frankfurt am Main V-Höchst

prieš

Deutsche Bank AG

(*Bundesfinanzhof* (Vokietija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„PVM – Portfelio valdymo paslaugos – Neapmokestinimas – Pagrindinis ir papildomos paslaugos – Paslaugų teikimo vieta“

1. Pagal PVM direktyvą(2) tam tikri finansiniai sandoriai neapmokestinami PVM. Jeigu paslaugų teikėjas ir jo gavėjas nėra susisteigę toje pačioje šalyje, banko ir finansinių paslaugų teikimo vieta laikoma kliento verslo arba gyvenamoji vieta.

2. Vokietijos *Bundesfinanzhof* (Federalinis finansų teismas) nori išsiaiškinti, kaip minėtos normos taikomos portfelio valdymo paslaugai, kuri teikiant pagal pasirinktą strategiją klientas galioja banko kliento vardu ir sėskaita pirkti ir parduoti vertybinius popierius už mokestį, apskaičiuojamą kaip vertybinių popierių vertės procentinė dalis. Minėtas teismas taip pat nori sužinoti, ar tokios paslaugos sudedamosios dalys turi būti vertinamos atskirai, ar kartu, o jeigu kartu, tai kuri sudedamoji dalis kvalifikuojant yra svarbiausia.

Europos Sąjungos (ES) teisė

3. 2008 m., pagrindinėje byloje nagrinėjama mokestiniais metais, tiek, kiek tai yra svarbu šiai bylai, PVM direktyvos 56 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta:

„Kai toliau išvardintos paslaugos teikiamos asmenims, susisteigusiems už Bendrijos ribų, arba apmokestinamiesiems asmenims, susisteigusiems Bendrijoje, bet ne toje pačioje šalyje, kurioje susisteigęs paslaugų teikėjas, paslaugų teikimo vieta yra ten, kur paslaugas sigyjantis asmuo yra steigęs savo verslą arba turi nuolatinį padalinį, kuriam teikiamos paslaugos, arba, nesant tokios vietos, nuolatinis gyvenamoji vieta arba vieta, kur jis paprastai gyvena:

<...>

e) banko, finansiniai ir draudimo sandoriai, skaitant perdraudimą, išskyrus seifų nuomą;

<...>“(3)

4. Pagal PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies a–g punktus valstybės narės privalo neapmokestinti PVM įvairios finansinio pobūdžio veiklos ir tai yra:

- a) draudimo ir perdraudimo sandoriai, įskaitant su jais susijusias paslaugas, kurias teikia draudimo brokeriai ir draudimo agentai;
- b) paskolos suteikimas bei derybos dėl paskolos ir suteiktos paskolos priežiūra, kuri atlieka paskolą suteikęs asmuo;
- c) derybos ir visi sandoriai dėl paskolų garantijų ar laidavimo bei suteiktos paskolos finansinių garantijų priežiūra, kuri atlieka paskolą suteikęs asmuo;
- d) sandoriai, įskaitant derybas, dėl indėlių ir einamųjų sąskaitų, mokėjimų, pervedimų, skolų, čekių ir kitų apyvartinių dokumentų, išskyrus skolų išieškojimą;
- e) sandoriai, įskaitant derybas, dėl valiutos, banknotų ir monetų, naudojamų kaip atsiskaitymo priemonė, išskyrus kolekcionuojamas monetas ar banknotus, pavyzdžiui, aukso, sidabro ar kitų metalų monetas ar banknotus, kurie paprastai nėra naudojami kaip atsiskaitymo priemonė, arba numizmatinės vertės monetas;
- f) sandoriai, įskaitant derybas dėl akcijų, turtinių teisių bendrovėse ar asociacijose, obligacijų ir kitų vertybinių popierių, išskyrus dokumentus, patvirtinančius nuosavybės teisę į prekes, ir 15 straipsnio 2 dalyje nurodytas teises ar vertybinius popierius;(4)
- g) specialieji investiciniai fondai(5), kaip juos apibrėžia valstybės narės, valdymas;

<...>“

5. Iš minėtų nuostatų šiai bylai yra svarbūs f ir g punktai(6). Pagal 135 straipsnio 1 dalį neapmokestinama PVM: h) nominalios vertės pašto ženklų, fiskalinių ir kitų panašių ženklų tiekimas; i) lažybos, loterijos ir kitų formų azartiniai lošimai; j) pastatų ir žemės, ant kurios jie pastatyti, tiekimas; k) žemės, kuri nėra užstatyta, tiekimas, išskyrus žemės statybai tiekimą; ir l) nekilnojamojo turto finansinę nuomą ar nuomą.

6. Pagal 135 straipsnio 2 dalies d punktą 135 straipsnio 1 dalies l punkte numatytas neapmokestinimas netaikomas seifų nuomai. Taigi tokie sandoriai apmokestinami PVM.

7. 2008 m. vasario mėn. Komisija pateikė Tarybai pasiūlymą dėl PVM direktyvos dalinio pakeitimo ir reglamento, kuriame nustatytos minėtos direktyvos įgyvendinimo priemonės draudimo ir finansinių paslaugų vertinimo srityje, pasiūlymą(7). Tuose pasiūlymuose apibrėžiamos finansinių paslaugoms apibūdinti vartojamos sąvokos, ir jie aktyviai tebeaptariami Taryboje, kuriai dar nepavyko susitarti(8). Juos pateikdama Komisija nurodė, kad finansinių paslaugų apibrėžtys paseno, todėl valstybės narės turėtų nevienodai jas aiškinti ir taikyti. Šio subjekto mokesčių institucijos susiduria su sudėtingais teisiniais klausimais, skirtinga administravimo praktika ir teisiniu neapibrėžtumu, dėl to teismuose daugiausia būtų ir didėja administravimo išlaidos.

Nacionalinė teisė

8. 2008 m. Apyvartos mokesčio įstatymo (*Umsatzsteuergesetz*, toliau – *UStG*), priimto 2005 m., 3a straipsnio 3 dalyje, 3a straipsnio 4 dalies 6 punkto a papunktyje ir 4 straipsnio 8 dalies e ir h punktuose, aiškinamuose kartu, dėl „prekybos vertybiniais popieriais sandorių ir derybų dėl šių

sandori?, išskyrus vertybini? popieri? saugojim? ir valdym?“, d?l „investicini? fond? aktyv? valdymo pagal Investicij? ?statym? (*Investmentgesetz*) ir d?l pensij? sistem? valdymo pagal Draudimo prieži?ros ?statym? (*Versicherungsaufsichtsgesetz*)“ buvo iš esm?s numatyta, kad: i) tokie sandoriai neapmokestinami PVM; ii) jeigu klientas yra prekybininkas, paslauga laikoma suteikta kliento verslo ar nuolatin?s buvein?s vietoje, atsižvelgiant ? aplinkybes; ir iii) jeigu klientas n?ra prekybininkas ir gyvena arba yra ?sisteig?s kitos šalies teritorijoje, paslauga laikoma suteikta toje šalyje.

9. Ta?iau pagal 2008 m. gruodžio 9 d. Federalin?s finans? ministerijos išleist? administracin? potvark? *UStG* 3a straipsnio 3 dalis ir 4 dalies 6 punkto a papunktis netur?jo b?ti taikomi nustatant turto valdymo paslaug? teikimo viet?. Be to, nebuvo galima remtis ir PVM direktyvos 56 straipsnio 1 dalies e punktu, kuriame nebuvo nurodyta, kad juo siekiama apimti kitus, nei šiame punkte išvardytieji, sandorius. Kalbant apie neapmokestinim? PVM, min?tos direktyvos 135 straipsnio 1 dalis buvo suformuluota vienareikšmiškai ir joje turto valdymas nebuvo nurodytas. Tod?l portfelio valdymas, kaip viena paslauga, tur?jo b?ti apmokestinamas PVM ir neapmokestinamas šiuo mokes?iu pagal *UStG* 4 straipsnio 8 dalies e punkt?.

Faktin?s aplinkyb?s, proced?ra ir pateikti prejudiciniai klausimai

10. *Deutsche Bank* teikia paslaugas investuotojams, kurie šiam bankui nurodo j? vardu savo nuoži?ra ir be išankstini? nurodym?, ta?iau pagal investuotojo pasirinkt? strategij? valdyti vertybini? popieri? portfelius, taip pat imtis vis? atitinkam? priemoni? šiems portfeliams valdyti. *Deutsche Bank* gali disponuoti vertybiniais popieriais investuotojo vardu ir s?skaita. Investuotojas moka metin? mokest?, kuris sudaro 1,8 % valdomo turto vert?s, ? j? ?eina dalis už valdym?, sudaranti 1,2 % valdomo turto vert?s, ir 0,6 % dalis už vertybini? popieri? pirkim? ir pardavim?. Mokestis taip pat apima s?skaitos ir portfelio administravim? bei komisinius nuo investicini? fond? vienet? ?sigijimo. Investuotojai reguliariai gauna pažangos ataskaitas ir gali bet kada nedelsiant ?pareigoti bank? nutraukti vertybini? popieri? valdym?.

11. Savo 2008 m. geguž?s m?n. preliminarioje deklaracijoje *Deutsche Bank* dar? prielaid?, kad jo teikiamos paslaugos, susijusios su vertybini? popieri? portfelio valdymu, pagal *UStG* 4 straipsnio 8 dal? yra neapmokestinamos PVM, jeigu jos teikiamos Vokietijoje ir ES ?sik?rusiems investuotojams, o pagal *UStG* 3a straipsnio 4 dalies 6 punkto a papunkt? – neapmokestinamos PVM, jeigu teikiamos kitur ?sik?rusiems investuotojams. Mokes?i? administratorius su tuo nesutiko, tod?l dabar *Bundesfinanzhof* d?l šio gin?o nagrin?ja apeliacin? skund? teis?s klausimu.

12. *Bundesfinanzhof* klausia:

„1. Ar turto valdymas naudojant vertybinius popierius (portfelio valdymas), kai apmokestinamasis asmuo už atlyg? savo nuoži?ra priima sprendim? pirkti ir parduoti vertybinius popierius ir š? sprendim? ?gyvendina juos pirkdamas ir parduodamas, neapmokestinamas:

– tik kaip investicini? fond? valdymas bendrai keliems investuotojams pagal Direktyvos 2006/112/EB 135 straipsnio 1 dalies g punkt?, arba taip pat

– kaip individualus portfelio valdymas pavieni? investuotoj? naudai pagal Direktyvos 2006/112/EB 135 straipsnio 1 dalies f punkt? (su vertybiniais popieriais susij? sandoriai arba kaip derybos d?l toki? sandori?)?

2. Koki? reikšm?, apibr?žiant pagrindin? ir papildom? paslaug?, turi kriterijus, kad papildoma paslauga klientams yra ne tikslas, o priemon? geriausiomis s?lygomis gauti pagrindin? paslaugos teik?jo paslaug?, atsižvelgiant ? tai, kad papildomos paslaugos kaina apskai?iuojama atskirai ir j? gali teikti tre?iasis asmuo?

3. Ar Direktyvos 2006/112/EB 56 straipsnio 1 dalies e punktas taikomas tik šios direktyvos 135 straipsnio 1 dalies a–g punktuose išvardytoms paslaugoms, ar ir turto valdymui naudojant vertybinius popierius (portfelio valdymas), net jeigu šis sandoris nepatenka ? pastarosios nuostatos taikymo srit??“

13. Rašytines pastabas pateik? *Deutsche Bank*, Vokietijos ir Nyderland? vyriausyb?s ir Komisija. Mokes?i? administratorius, *Deutsche Bank*, Vokietijos ir Jungtin?s Karalyst?s vyriausyb?s bei Komisija 2012 m. kovo 1 d. pos?dyje pateik? žodines pastabas.

Vertinimas

Pirmin?s pastabos

14. Negin?ijama, kad nagrin?jamos paslaugos n?ra „speciali? investicini? fond? valdymas“, kaip tai apibr?žta PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies g punkte.

15. Min?ta nuostata susijusi su bendraisiais fondais, kuriuose daug investicij? yra sutelkiamos ir paskirstomos ?vairiems vertybiniams popieriams, kuriuos galima veiksmingai valdyti siekiant optimizuoti rezultatus, o atskiros investicijos ? juos gali b?ti gana kuklios; tokie fondai savo investicijas valdo savo vardu ir s?skaita, o kiekvienam investuotojui priklauso fondo dalis (vienas arba daugiau vienet?), bet ne pa?ios fondo investicijos. Kita vertus, nagrin?jamos paslaugos apskritai susijusios su vieno asmens turtu, kurio bendra vert? turi b?ti pakankamai didel?, kad jis gal?t? b?ti šitokiu b?du pelningai valdomas; portfelio valdytojas perka ir parduoda investicijas investuotojo vardu ir s?skaita, o investuotojas per vis? sutarties galiojimo laik? ir jam pasibaigus išlaiko atskir? vertybini? popieri? nuosavyb?s teis?.

16. Be to, negin?ijama, kad atitinkami vertybiniai popieriai n?ra „dokumentai, patvirtinantys nuosavyb?s teis? ? prekes“, arba „15 straipsnio 2 dalyje nurodytos teis?s ar vertybiniai popieriai“, t. y. sandoriai, kuriems netaikomas PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies f punkte numatytas neapmokestinimas. Šios paslaugos taip pat neapsiriboja vien vertybini? popieri? saugojimu, kuriam neapmokestinimas taip pat netaikomas.

17. Pagrindinis su dviem pirmaisiais klausimais susij?s dalykas – ar atitinkamos paslaugos yra vertybini? popieri? „sandoriai“, „?skaitant derybas <...>, išskyrus sandorius d?l <...> valdymo“, pagal 135 straipsnio 1 dalies f punkt? neapmokestinami PVM.

18. Remiantis nutartimi d?l prašymo priimti prejudicin? sprendim? ir paties *Deutsche Bank* pastabomis, šios paslaugos skirstomos ? tris kategorijas, kurias galima apibendrinti taip: a) sprendimo d?l to, kokius vertybinius popierius pirkti ar parduoti ir kada tai padaryti, pri?mimas naudojantis išmanan?i? specialist? išvadomis ir remiantis rink? steb?jimu; b) ši? sprendim? ?gyvendinimas faktiškai perkant ir parduodant vertybinius popierius(9); ir c) kelios labiau administracinio pob?džio paslaugos, susijusios su vertybini? popieri? valdymu.

19. Pirmuoju klausimu prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas nori sužinoti, ar pirmiau a ir b punktuose nurodytoms paslaug? kategorijoms taikomas direktyvos 135 straipsnio 1 dalies f punkte numatytas PVM neapmokestinimas. Siekiant atsakyti ? š? klausim?, reik?s apsvarstyti, be kita ko, ar „bendrai vertinamos suteiktos paslaugos turi sudaryti atskir? visum?,

atliekan?i? deryb? paslaugoms b?dingas ir esmines funkcijas“(10).

20. Tebesiekdamas išsiaiškinti neapmokestinimo PVM galimyb? pagal 135 straipsnio 1 dalies f punkt?, antruoju klausimu prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas prašo išsiaiškinti teismo praktik? d?l susijusi? paslaug? apmokestinimo PVM tais atvejais, kai vien? paslaug? galima laikyti „pagrindine“, o kit? (-as) – papildoma (-omis), kad jas kartu b?t? galima laikyti viena paslauga(11). Iš klausimo formuluot?s atrodo, kad jis iš esm?s susij?s su a ir b punktuose nurodyt? paslaug?, kuri? ?kainius *Deutsche Bank* apskai?iuoja atskirai, santykiu. Ta?iau iš nutartyje d?l prašymo priimti prejudicin? sprendim? pateikt? motyv? galima spr?sti, kad prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateikusiam teismui taip pat r?pi c punkte nurodytos paslaugos, kuri? kaina, atrodo, yra ?traukta ? a ir b punktuose nurodytoms paslaugoms apskai?iuojam? kain?.

21. Min?ti du dalykai yra aiškiai ir glaudžiai susij?. Iš tikr?j? juos galima laikyti iš esm?s vienu klausimu. Tod?l prad?siu juos nagrin?ti kartu; taip išnagrin?siu vien? iš 1 klausimo aspekt? ir atsakysiu ? antr?j? klausim?. Paskui išnagrin?siu svarbiausi? 1 klausimo aspekt? ir galiausiai tre?i?j? klausim?, susijus? su kita PVM direktyvos nuostata.

Aprašyt? paslaug? tarpusavio santykis (pirmasis ir antrasis klausimai)

22. Visi rašytines pastabas pateik? asmenys sutinka, kad portfelio valdym?, kaip jis aprašytas nutartyje d?l prašymo priimti prejudicin? sprendim?, reikt? laikyti viena ?kine operacija arba bent jau vienodai vertinama PVM poži?riu remiantis pagrindine teikiama paslauga. Jie pripaž?sta, kad galimas suskirstymas ? sudedam?sius dalis, kaip antai portfelio organizavim?, rink? vertinim?, vertybini? popieri? pirkim? ir pardavim?, s?skait? tvarkym? ir t. t., ta?iau teigia, kad parduodamas „produktas“ apima visas šias paslaugas, o klientas yra suinteresuotas gauti naud? iš vienos paslaugos, o ne daugyb?s sudedam?j? paslaug?. Jie taip pat sutaria, kad vien administraciniai paslaugos komponentai yra nereikšmingi arba papildomi ir netur?t? tur?ti ?takos bendram kvalifikavimui.

23. Su tuo sutinku ir aš.

24. Pagal nusistov?jusi? teismo praktik?, jeigu sandor? sudaro dali? visuma, reikia atsižvelgti ? visas aplinkybes, siekiant nustatyti, ar yra teikiama dvi, ar daugiau atskir? paslaug?, ar viena bendra paslauga. Nors paprastai kiekvien? sandor? reikia laikyti atskiru ir savarankišku, sandorio, kur? ekonominiu poži?riu sudaro viena bendra paslauga, nereikt? dirbtinai skaidyti, kad neb?t? iškreiptas PVM sistemos veikimas. Be to, tam tikromis aplinkyb?mis kelias formaliai skirtingas paslaugas, kurios gali b?ti teikiamos atskirai, reikia laikyti vienu sandoriu, kai jos n?ra savarankiškos. Paslauga laikoma viena: i) jeigu du ar daugiau teikiam? paslaugos element? yra taip glaudžiai susij?, kad sudaro vien? nedalom? ekonomin? paslaug?, kuri? b?t? dirbtina skaidyti; arba ii) jeigu vienas ar daugiau element? sudaro pagrindin? paslaug?, o kiti yra pagalbiniai. Vis? pirma paslauga laikoma papildan?ia pagrindin? paslaug?, jei klientams ji pati yra ne tikslas, o priemon? geriausiomis s?lygomis naudotis teikiama pagrindine paslauga. Nors faktin? pad?t? konkre?ioje byloje turi nustatyti nacionalinis teismas, Teisingumo Teismas gali pateikti šiam teismui vis? informacij? apie ES teis?s aiškinim?, galin?i? pad?ti jam išnagrin?ti byl?(12).

25. Atrodo, jog prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas mano, kad vertybini? popieri? pirkimo ir pardavimo paslaug? (kuri? šios išvados 18 punkte ir paskesniuose punktuose priskyria prie b punkto) reikt? laikyti papildan?ia turto valdymo paslaug? (kuri? priskyria prie a punkto), jeigu ne tai, kad Sprendime *RLRE Tellmer Property*(13) Teisingumo Teismas pabr?ž?, jog valymo paslaug?, kuri? jis laik? atskira nuo gyvenam?j? patalp? nuomos, gal?jo teikti tre?iasis asmuo ir (arba) d?l jos gal?jo b?ti išrašoma atskira s?skaita.

26. Man atrodo, teisinga b?t? pirmiausia ne aiškintis, kuri iš dviej? paslaug?, mano išskirt? ? a

ir b punktus, gali būti pagrindinis, o kuri papildoma, bet išnagrinėti, ar jos yra taip glaudžiai susijusios, kad objektyviai sudaro vieną nedalomą ekonominę paslaugą, kurią būtų dirbtina skaidyti. Mano nuomone, jos yra šitaip glaudžiai susijusios.

27. Vokietijos vyriausybė pažymėjo, kad teismo praktikoje vertinimas, ar du arba daugiau elementų sudaro vieną ekonominę paslaugą, atliekamas „prasto arba vidutinio vartotojo“ požiriu(14). Sutinku su tokia pozicija. Net jeigu kai kuriuose iš tų sprendimų Teisingumo Teismas tomis aplinkybėmis taip pat vartojo sąvoką „objektyviai“, vidutinio vartotojo požirio paslaugos rėš pagal savo esmę yra objektyvus kriterijus, palyginti su konkrečaus vartotojo subjektyviu požiriu konkretus sandoris. Norėčiau pridurti, jog Sprendime *Bog ir kt.* Teisingumo Teismas pažymėjo, kad reikia atsižvelgti į vartotojo požiriu „kokybiškai dominuojančius elementus“(15).

28. „prasto paslaugos, kaip nagrinėjamosios šioje byloje, kliento požiriu, t. y. požiriu asmens, kuris turi nemažą kapitalą investuoti, tačiau neturi laiko ir (arba) patirties, reikalingos, kad galėtų pats į tinkamai valdyti, kompleksinę paslaugą, kurias išskyriau a ir b punktus, kaip jos aprašytos nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, sudaro vieną nedalomą paslaugą.

29. Neteigiu, kad a ir b punktus suskirstytos paslaugos yra tokios neatskiriamos, kad nė vienos iš jų negalima siūlyti atskirai. Atvirkščiai, investuotojas, norintis žinoti, kaip geriausiai valdyti savo portfelį, tačiau pasirengęs pats inicijuoti sandorius, galėtų kreiptis dėl konsultacinių paslaugų ir paskui pats faktiškai priimti sprendimus. O investuotojas, žinantis, ką nori nusipirkti ir parduoti ir kada tai padaryti, tačiau siekiantis išvengti su sandorių vykdymu susijusių rūpesčių, galėtų vien tam tikslui pasamdyti tarpininką. Kitaip nei minėti dviem atvejais, portfelio valdymo sutartis, kurią siūlo *Deutsche Bank* ir kuri aprašyta nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, skirta siekiantiesiems gauti vieną bendrą paslaugą.

30. Be to, nors a ir b punktus suskirstytas paslaugas galima siūlyti atskirai, nė viena iš jų negali būti atskirai tinkama jokiam nuosekliam tikslui pasiekti. Sprendimas dėl geriausio vertybinių popierių pirkimo, pardavimo ar išlaikymo būdo būtų beprasmis, jeigu šis būdas niekada nebūtų gyvendintas; o pirkimas ir pardavimas (arba atitinkamu atveju – nepirkimas ir nepardavimas) nesant racionalių ir informacija pagrįsto sprendimų priėmimo proceso iš esmės reikštų atsitiktinius veiksmus. Sprendimas pirkti arba parduoti ar neparduoti arba nepirkti yra taip glaudžiai susijęs su pagal rekomendaciją arba be jos atliktu veiksmu, kad šie du dalykai – iš esmės ir vykiamas klostantis prastai – yra dvi to paties medalio pusės. Todėl kai pačiam investuotojui trūksta būtinų išteklių, gana racionali, kad jis paveda patikimam trečiajam asmeniui priimti sprendimą ir jį gyvendinti.

31. Mano vertinimo nekeičia vien ta aplinkybė, kad tipinėje *Deutsche Bank* sutartyje a ir b punktus išskirtoms paslaugoms nurodyta atskira procentinė dalis. Sprendime *RLRE Tellmer Property*(16) Teisingumo Teismas atskirai išskaitė išrašymo aplinkybės netaikytą kriterijų, lemiančią tai, ar teikiama viena bendra paslauga, ar atskiros paslaugos. Jis veikiau pažymėjo tų aplinkybių kaip patvirtinančių skirtingą toje byloje nagrinėtą nuomą, bet ir gyvenamosios paskirties pastatų bendrą plotą valymo pobūdį. Be to, Sprendime *Bog ir kt.*(17) Teisingumo Teismas pabrėžė, kad jeigu maisto ir gėrimų tiekėjas tiekia maistą, indus, stalo rankius ir aptarnaujantįjį personalą, vertinant, ar buvo suteikta viena paslauga, nėra svarbu, ar maisto ir gėrimų tiekėjas pateikė vieną sąskaitą faktūrą už visus elementus, ar vis dėlto atskiras sąskaitas faktūras už skirtingus elementus. Ir nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikė teismas turintis patikrinti šį aspektą, *Deutsche Bank* per posėdį nurodė, kad bendras jo mokestis buvo padalytas dėl istoriškai susiklosčiusių priežasčių, susijusių su pelno apmokestinimu, todėl šis jo padalijimas neatspindėjo dalykų, už kuriuos jis buvo nominaliai nustatomas, santykinių verčių.

32. Jeigu a ir b punktus išskirtas paslaugas, susietas vienas visumai, reikia laikyti viena nedalama ekonomine paslauga, kurią būtų dirbtina skaidyti, nors kitomis aplinkybėmis jį vis dar

būt galima teikti kaip atskiras paslaugas, jos aiškiai sudaro pagrindinę paslaugą, kurią mano c punktą išskirtos labiau administracinės paslaugos papildo. Remiantis bylos medžiaga, tokios paslaugos apima mokėjimus pagal sandorius, palūkanas iš turimų vertybinių popierių ir atsiskaitymų klientui už šiuos du dalykus. Jos yra siūlomos kartu su pagrindine paslauga patogumo sumetimais, kaip „priemonę geriausiomis sąlygomis naudotis“ šia paslauga, kaip nurodyta teismo praktikoje. Todėl PVM požiūriu jos turėtų būti vertinamos taip pat.

33. Tačiau kyla klausimas, ar a ir b punktus išskirtoms paslaugoms, vertinamoms kartu, taikomas PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies f punktas.

Paslaugų kvalifikavimas 135 straipsnio 1 dalies f punkto atžvilgiu (pirmasis klausimas)

34. Deutsche Bank ir Komisija teigia, kad nagrinėjamos paslaugos yra neapmokestinamos pagal PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies f punktą; mokesčių administratorius, Vokietijos, Nyderlandų ir Jungtinių Karalystų vyriausybės teigia, kad šios paslaugos nėra neapmokestinamos PVM. Pateikti argumentai susiję, be kita ko, su PVM direktyvos aiškinimui taikomais principais ir šiomis aplinkybėmis nagrinėjamo neapmokestinimo PVM kaip vienos iš finansiniams sandoriams taikomo išimties tikslu.

35. Remiantis nuoseklia teismo praktika, PVM direktyvos 131–137 straipsniuose numatyti neapmokestinimo PVM atvejai yra savarankiška Europos Sąjungos teisės sąvoka, kurios tikslas – išvengti PVM sistemos taikymo valstybės narės skirtumų. Vartojamos sąvokos turi būti aiškinamos griežtai, nes neapmokestinimo PVM atvejai yra bendrojo principo, kad PVM renkamas nuo kiekvienos apmokestinamojo asmens atlygintinai suteiktos paslaugos, išimtys. Vis dėlto jos privalo būti aiškinamos pagal siekiamus tikslus ir atitikti nuo PVM sistemos neatsiejamo mokesčių neutralumo principo reikalavimus, pagal kuriuos viena su kita konkuruojančias panašias paslaugas PVM tikslais draudžiama vertinti skirtingai(18). Taigi griežtas aiškinimas nereiškia, jog vartojamos sąvokos turėtų būti aiškinamos taip, kad išimtys netektų joms numatyto poveikio(19).

36. PVM direktyvos ar jos pirmtakų Šeštosios direktyvos preambulė ar šių teisės aktų rengimo istorija aiškiai nerodo, kokio poveikio siekta neapmokestinant PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies b–g punktuose (anksčiau – Šeštosios direktyvos 13B straipsnio d punkto 1–6 papunkčiai) nurodytų finansinių sandorių PVM. Tačiau Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad šis tikslas yra palengvinti sunkumus, susijusius su apmokestinimo pagrindo ir atskaitomos PVM sumos nustatymu bei išvengti vartojimo paskolos kainos didėjimo(20). Kalbant konkrečiau, sandorį, susijusį su specialiojo investicinio fondo valdymu, neapmokestinimo PVM pagal 135 straipsnio 1 dalies g punktą tikslas – padėti smulkiems investuotojams lengviau investuoti vertybinius popierius naudojant investavimo subjektus. Juo siekiama užtikrinti, kad bendra PVM sistema būtų mokesčiniu požiūriu neutrali, kalbant apie pasirinkimą, ar investuoti vertybinius popierius tiesiogiai, ar per bendrąsias įmones(21).

37. Teisingumo Teismas nėra nurodęs nieko panašaus dėl 135 straipsnio 1 dalies f punkte nurodyto neapmokestinimo konkretaus tikslo. Tačiau jis yra apibrėžęs šio neapmokestinimo taikymo sritį. Kad teikiamos paslaugos patektų į šią taikymo sritį, jos, vertinamos plačiau, turi sudaryti akivaizdžią visumą ir iš esmės atitikti konkrečias esmines toje nuostatoje aprašytas paslaugos funkcijas. Neapmokestami PVM tik tie sandoriai, kurie gali sukurti, pakeisti arba panaikinti šalių teises ir pareigas, susijusias su vertybiniais popieriais, o ne administracinės paslaugos, kurios šios padėties nepakeičia, ar operacijos, susijusios su finansinės informacijos teikimu. „Derybos“ reiškia tarpininko veiklą, tarpininkas neveikia kaip sutarties, susijusios su finansiniu produktu, šalis ir jo veikla yra kas kita nei sutartinė paslaugų teikimas pagal sutartį, kurio paprastai imasi tokie sutarčių šalys. Tai yra sutarties šaliai suteikta paslauga, už kurią ši šalis atlygina kaip už atskirą tarpininkavimo veiklą(22).

38. Susidariau nuomonę, kad nagrinėjamos paslaugos, vertinamos plačiai, sudaro akivaizdžią visumą. Ar ši visuma iš esmės atitinka konkrečias esmines funkcijas, aprašytas 135 straipsnio 1 dalies f punkte? Teisingumo Teismui svarbu pateikti aiškų atsakymą. Dėl labai skirtingos valstybių narių praktikos kyla žalingi padariniai bendros PVM sistemos derinimui ir konkurencijai ES.

39. Pirmiausia, kalbant apie „akivaizdžios visumos“ pobūdį, mokesčių administratorius ir Vokietijos, Nyderlandų bei Jungtinės Karalystės vyriausybės laikosi nuomonės, kad portfelio valdymo esmė – patirtis, kuri lemia portfelio struktūrą ir yra priimtų sprendimų atitinkamai pirkti arba parduoti vertybinius popierius arba jų neliesti pagrindas. Pasinaudojus šia patirtimi gali būti sudaromi sandoriai, kuriais sukuriamos, pakeičiamos arba panaikinamos šalies teisės ir pareigos, susijusios su vertybiniais popieriais, tačiau šie sandoriai yra tik šalutiniai, palyginti su pagrindine funkcija užtikrinti pageidaujamą vartotojo investicijų grąžą ir (arba) padidinti jų vertę.

40. Tačiau *Deutsche Bank* ir Komisijai paslaugos esmė yra aktyvus vertybinių popierių pirkimas ir pardavimas pagal pasirinktą strategiją. Nors pati patirtis labai svarbi, tai nėra būtina šios veiklos sąlyga, o investuotojo interesus yra matyti, kad būtini sandoriai atliekami. *Deutsche Bank* priduria, kad sutartinę pareigą yra taikyti pasirinktą strategiją, o ne gauti apibrėžtas pajamas ar vertę padidėjimą. Net jeigu priimamas sprendimas kol kas neliesti vertybinio popieriaus, pasinaudojimas patirtimi vis tik gali pakeisti atitinkamą šalį tarpusavio teisinį ir finansinį padėtį (23).

41. Atsižvelgiant į mano atliktą visos teikiamos paslaugos aspektų tarpusavio santykio analizę, reikia išnagrinėti paslaugą kaip visumą, siekiant nustatyti, ar ji patenka į PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies f punkto taikymo sritį.

42. Tos visos paslaugos dalis apima sandorius, kuriais *faktiškai* sukuriamos, pakeičiamos arba panaikinamos šalies teisės ir pareigos vertybinių popierių atžvilgiu. Nors dėl likusiosios visos paslaugos dalies (atitinkamos finansinės patirties panaudojimo) gali būti atliekami veiksmai, kuriais sukuriamos, pakeičiamos ar panaikinamos tokios teisės ir pareigos, jie lygiai taip pat gali būti ir neatliekami.

43. Sutinku su mokesčių administratoriumi ir pastabas pateikusiomis vyriausybėmis, kad būtų likusioji visos paslaugos dalis apibrėžia visos paslaugos pobūdį vartotojo požiūriu. Konkrečiai investavimo strategiją pasirinkęs klientas yra suinteresuotas matyti, kad ši strategija yra taikoma. Tai, ar vertybiniai popieriai yra faktiškai perkami ar parduodami, jam yra mažiau svarbu nei įsitikinimas, kad jo investicijos bet kuriuo konkrečiu momentu yra tvarkomos pagal šią strategiją. Jis nori būti tikras, kad visi atliekami sandoriai būtų vykdomi tinkamu momentu, taip pat kad vertybiniai popieriai nebus perkami ar parduodami tada, kai pageidautina palaukti. Kaip buvo pažymėta per posūdį, didžiausi „patirties“, o ne „sandorių“ kaip paslaugos elemento svarbą patvirtina tai, kad mokestis grindžiamas tik atitinkamos investicijos verte, ir galimą vykdyti sandorių skaičius ar apimtį jam neturi įtakos.

44. Antra, neginėjama, kad nors nagrinėjamos paslaugos nepatenka į PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies g punktą (kuriame neapmokestinamas PVM specialioji investicinių fondų valdymas), jos iš esmės yra tokio valdymo atitikmuo, tačiau atskirą aktyvą, o ne bendrąjį fondą atžvilgiu. Nors šiuo klausimu ir sutariama, dėl jo pateikti skirtingi argumentai.

45. *Deutsche Bank* ir Komisija pažymi, jog investuotojas, pageidaujantis, kad jo turtas būtų kompetentingai prižiūrimas, gali pasirinkti nagrinjamą portfelio valdymą (bent jau kol turi pakankamai kapitalo, kad tokia paslauga jam apsimokėtų) arba investavimą į bendrąjį fondą (nepaisant kapitalo dydžio), ir abi šios galimybės yra tiesioginio investavimo į vertybinius popierius alternatyvos. Nors jo pasirinkimą gali veikti kelios aplinkybės, dėl skirtingo PVM vertinimo jis gali pasirinkti neapmokestinamą alternatyvą. Taip, priešingai PVM neutralumo principui, būtų

iškreipiama konkurencija tarp panašių paslaugų. Kadangi bendrųjų fondų valdymas yra neapmokestinamas PVM pagal 135 straipsnio 1 dalies g punktą, o tiesioginės investicijos – pagal 135 straipsnio 1 dalies f punktą, pagal pastarųjų nuostatą individualaus portfelio valdymas taip pat turėtų būti neapmokestinamas PVM.

46. Vokietijos, Nyderlandų ir Jungtinių Karalystų vyriausybės motyvuoja priešingai, t. y. kad aiškus *bendrųjų* investicinių fondų valdymo neapmokestinimas PVM neišvengiamai reiškia, kad *atskiriems* aktyvams valdyti taikomas bendrasis principas, pagal kurį PVM turi būti apmokestinamos visos apmokestinamojo asmens atlygintinai teikiamos paslaugos; ir kad jeigu 135 straipsnio 1 dalies f punktas apimtų turto valdymą apskritai, 135 straipsnio 1 dalies g punkte bendrieji fondai nebūtų aiškiai neapmokestinami PVM. Jos taip pat nurodo Teisingumo Teismo teiginį Sprendime *Abbey National* (24), kad 135 straipsnio 1 dalies g punkte numatyto neapmokestinimo tikslas yra palengvinti *smulkiųjų* investuotojų investicijas ir investavimo subjektų investicinius vienetų; nesiekama palengvinti investicijų tiems, kurie turi pakankamai kapitalo, kad galėtų pasinaudoti portfelio valdymo paslaugomis.

47. Nors galiu visiškai suprasti *Deutsche Bank* ir Komisijos pozicijos logiką ir nematau, kad ji palaikomas rezultatas yra nepagrįstas, esu linkusi laikytis nuomonės, kad pagal tokį PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies f punktą kaip dabar šioje byloje nagrinėjamo portfelio valdymo paslaugos nėra neapmokestinamos PVM. Gali būti, kad ateityje pakeitus šį straipsnį klausimas bus aiškiai išspręstas neapmokestinimo PVM naudai, tačiau tai turi padaryti Taryba, kurioje Komisijos pasiūlymai tebesvarstomi(25).

48. Savo vertinimą grindžiu toliau nurodytais motyvais.

49. Pirma, tiesa yra tai, kad teikiama paslauga, vertinama kaip visuma, apima sandorius dėl vertybinių popierių, įskaitant derybas dėl jų. Šie aspektai atskirai būtų neapmokestinami PVM pagal 135 straipsnio 1 dalies f punktą. Tačiau paslaugą veikiau apibūdina kitas jos elementas, t. y. informacijos apie rinką rinkimas ir naudojimas, taip pat iš ankstesnio turimos žinios ir patirtis, kad būtų priimami informacija pagrįsti sprendimai dėl kiekvieno vertybinių popierių portfelio valdymo pagal pasirinktą individualią strategiją. Neginėjama, kad šiam aspektui, jeigu jis numatytas kaip savarankiška paslauga, neapmokestinimas PVM pagal 135 straipsnio 1 dalies f punktą negali būti taikomas.

50. Todėl neatrodo, kad galima daryti išvadą, jog nagrinėjamos paslaugos, vertinamos plačiau, sudaro akivaizdžią visumą ir ji esmė iš principo atitinka toje nuostatoje aprašytas konkrečias esmines funkcijas. 135 straipsnio 1 dalies f punkto taikymo sritis iš pirmo žvilgsnio apsiriboja tik sandorių, dėl kurių gali būti sukuriama, pakeičiamos arba panaikinamos su vertybiniais popieriais susijusios šalies teisės ir pareigos, vykdymu arba derybomis dėl jų(26). Šioje byloje nagrinėjama paslauga sudaro akivaizdžią visumą, todėl jos negalima tapatinti tik su viena iš jos sudedamųjų dalių. Tačiau aplinkybė, kad vyraujantis jos aspektas yra patirties įgijimas ir panaudojimas informacija pagrįstiems sprendimams priimti, reiškia, kad ji nepriskiriama prie 135 straipsnio 1 dalies f punkte aprašytų konkrečių esminių funkcijų.

51. Antra, yra sunku pateikti aiškų ir tikslų atitinkantį 135 straipsnio 1 dalies f punkto aiškinimą, iš kurio būtų galima spręsti, kad šia nuostata, vertinama atskirai, atsižvelgiant į finansiniams sandoriams taikomą neapmokestinimo atvejų grupę arba atsižvelgiant į visų 135 straipsnyje nurodytų neapmokestinimo atvejų sąrašą, siekiama apimti šioje byloje nagrinėjamo portfelio valdymo paslaugas.

52. Vertinant 135 straipsnio 1 dalies f punktą atskirai, pažymėtina, kad jame nenurodytas jo tikslas. Vienintelis rodiklis, kuris visai nepadeda, yra tas, kad sandoriams dėl vertybinių popierių, susijusiems su materialiuoju turtu, neapmokestinimas PVM netaikomas. Teisingumo Teismo

sprendimuose paprasčiausiai pabrėžiama, kad neapmokestinimas apsiriboja sandorių, kuriais gali būti sukuriamos, pakeičiamos arba panaikinamos teisės ir pareigos, vykdymu arba derybomis dėl jų.

53. Kalbant apie Teisingumo Teismo nurodytus finansinių sandorių neapmokestinimo bendruosius tikslus(27), neatrodo, kad dėl nagrinėjamų paslaugų kiltų koki nors sunkumų, susijusių su apmokestinimo pagrindo ar atskaitytinios sumos nustatymu (kitais nei pagrindiniai sandoriai dėl vertybinių popierių, kurie pagal 135 straipsnio 1 dalies f punktą yra aiškiai neapmokestinami PVM), dėl jų apmokestinimo taip pat nepadidėtų vartojimo paskolos kaina. Be to (vėlgi kitais nei pagrindinių sandorių atveju), neatrodo, kad portfelio valdymų, kaip yra nurodęs generalinis advokatas D. Ruiz-Jarabo, apimtų „sandoriai, kurie, atsižvelgiant į jų dažnumą ir prastą pobūdį, yra pagrindinis valstybių narių finansinių sistemų ir todėl jų ekonominės veiklos komponentas“(28). O jeigu tikrasis tikslas buvo toliau taikyti valstybėse narėse anksčiau galiojusius neapmokestinimo atvejus(29), galima pažymėti, kad iki 1972 m. portfelio valdymas buvo apmokestinamas visose pirmosiose valstybėse narėse(30).

54. Vertinant visą 135 straipsnio 1 dalyje numatytą neapmokestinimo atvejų sąrašą, aišku, kad neįmanoma nustatyti bendro tikslo. Atitinkamos paslaugos, t. y. ne tik jau apsvarstytieji „finansiniai sandoriai“, apima įvairius dalykus, kaip antai pašto ženklai, azartiniai lošimai, žemės tiekimas, nekilnojamojo turto finansinė nuoma ir nuoma.

55. Be to, nepaisant Komisijos per posėdį išsakyto argumento, Šeštosios direktyvos 13B straipsnio d punkto 5 dalies rengimo istorija nesuteikia man šiuo atžvilgiu ypač daug informacijos. Nuostata „ši išimtis neapima su tokiais sandoriais susijusių paslaugų teikimo“, kurios nebuvo pirminiame pasiūlyme, iš tikrųjų buvo įtraukta(31), tikriausiai Europos Parlamento pastangomis, bet paskui Taryba ją vėl išbraukė. Tačiau nesant jokio aiškesnio požymio, šitokio aiškumo vengimų būtų galima aiškinti kaip atitinkantį bet kurią poziciją.

56. Todėl, atsižvelgdama į poreikį neapmokestinimo atvejus griežtai aiškinti kaip bendrosios taisyklės, kad PVM apmokestinamos visos apmokestinamojo asmens už atlygą teikiamos paslaugos, išimtis, negaliu daryti išvados, jog, siekiant tikslo pagal PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies f punktą, būtina, kad individualaus portfelio valdymas būtų įtrauktas į jame numatyto neapmokestinimo taikymo sritį.

57. Vis dėlto nepamirštinas mokesčių neutralumo aspektas, kalbant apie 135 straipsnio 1 dalies f ir g punktus.

58. Teisingumo Teismas tikrai yra nurodęs, kad pagal PVM sistemai būdingas mokesčių neutralumo principas panašios konkuruojančios paslaugos PVM tikslais negali būti vertinamos skirtingai ir kad 135 straipsnio 1 dalies g punkte numatyta išimtimi siekiama užtikrinti šį neutralumą, kalbant apie pasirinkimą tarp tiesioginio investavimo į vertybinius popierius ir investavimo per bendrojo fonduose(32).

59. Taip pat sutinku, kad individualaus portfelio valdymas bent tam tikru mastu konkuruoja su abiem minėtais investavimo būdais. Tačiau, kaip tapo dar aiškiau per posėdį, bet kurio investuotojo pasirinkimas, jeigu jis turi pakankamai turto, kad galėtų pasirinkti, gali priklausyti nuo daugelio įvairių veiksnių, ir PVM taikymas bus tik vienas iš jų(33). Ir net jeigu PVM taikymas kai kuriais atvejais gali būti motyvas, neaišku, ar apmokestinimas, kurio rezultatas yra pirkimo PVM atskaita, galiausiai būtų gerokai mažiau palankus klientui nei neapmokestinimas PVM, nes pirkimo PVM yra neįžūdamai įtrauktas į paslaugų kainą. Kaip buvo pažymėta per posėdį, ir portfelio valdymas, ir specialieji investiciniai fondai pritraukia didelius investuotojus, kurie gali būti apmokestinamieji asmenys, turintys teisę į atskaitą.

60. Be to, nors PVM sistemai būtų mokesčių neutralumo principu galima paaiškinti tiek tiesioginiams investicijoms, tiek bendriesiems investiciniams fondams valdyti taikomą aiškų išimčių tarpusavio ryšį, nesutinku, kad dėl šio principo gali būti išplėsta aiškos išimties taikymo sritis, jeigu šiuo atžvilgiu nėra aiškos formuluotės. Kaip per posėdį pažymėjo Vokietijos vyriausybė, išimties pagrįstumą gali lemti ne pagrindinis principas ar pirminės teisės norma, bet aiškinimo principas, taikomas kartu su griežto išimčių aiškinimo principu ir kaip šio principo apribojimas. Iš teismo praktikos aišku, kad veiklos rėšys, kurios yra tam tikru mastu palyginamos, taigi tam tikru mastu konkuruoja, PVM tikslais gali būti vertinamos skirtingai, jeigu skirtingas vertinimas yra aiškiai numatytas(34). Be to, jeigu visos veiklos rėšys, kurios tarpusavyje iš dalies konkuruoja, PVM tikslais būtų vertinamos vienodai, galutinis rezultatas būtų absoliutiai visų PVM taikymo skirtumų pašalinimas, nes praktiškai visos veiklos rėšys viena su kita šiek tiek sutampa. Aišku, kad tai būtų absurdiška, ir taip (galbūt) būtų panaikintos visos išimtys, nes PVM sistema yra tik sandoriams apmokestinti.

61. Ir, atvirkščiai, panašūs Vokietijos ir Nyderlandų vyriausybių argumentai, – jiems pritaria mokesčių administratorius ir Jungtinė Karalystė, – jog bendriesiems investiciniams fondams valdyti taikomas neapmokestinimas reiškia, kad individualaus turto valdymas nėra neapmokestinamas ir kad jeigu 135 straipsnio 1 dalies f punktas apimtų turto valdymą apskritai, nebūtų poreikio neapmokestinti bendrąjį fondų valdymo, man atrodo ypač įtikinami.

62. Per posėdį Komisija vis dėlto teigė, kad nors specialiojo investicinių fondų valdymas (t. y. šioje byloje nagrinėjamo portfelio valdymo atitikmuo), pasak jos, pagal 135 straipsnio 1 dalies f punktą jau yra neapmokestintas PVM, atleidimas nuo mokesčių pagal 135 straipsnio 1 dalies g punktą būtų tas, kad būtų neapmokestinami tokie sandoriai kaip tokio fondų akcijų (vienetų) emisija ir išpirkimas, jeigu jomis neprekiuojama vertybinių popierių biržoje. Tačiau nematau pagrindo manyti, jog vien todėl, kad tokie sandoriai yra būdingi bendriesiems investiciniams fondams ir neturi atitikmens individualaus portfelio valdymo atveju, jiems nebūtų taikoma 135 straipsnio 1 dalies f punkte numatyta išimtis, jeigu ši išimtis faktiškai apimtų turto valdymo paslaugas apskritai, nepaisant investavimo formos, kaip ir turėtų būti iki galo vadovaujantis Komisijos aiškinimu.

63. Atsižvelgdama į visa tai, kas nurodyta, laikausi nuomonės, kad 135 straipsnio 1 dalies f punkte numatytas neapmokestinimas neapima pagrindinėje byloje nagrinėjamo pobūdžio portfelio valdymo paslaugų.

Paslaugų teikimo vieta (3 klausimas)

64. Pagrindinės bylos aplinkybių laikotarpiu PVM direktyvos 56 straipsnio 1 dalies e punkte buvo numatyta, kad „banko, finansinių ir draudimo paslaugų“ teikimo vieta, jeigu paslaugos teikiamos ne Bendrijoje įsisteigusiesiems klientams arba Bendrijoje, tačiau kitoje šalyje nei paslaugų teikėjas įsisteigusiesiems apmokestinamiesiems asmenims, iš esmės yra kliento verslo arba gyvenamoji vieta.

65. *Bundesfinanzhof* kartu su visais pastabas Teisingumo Teismui pateikusiais asmenimis laikosi nuomonės, kad „banko, finansinių ir draudimo paslaugos“, kaip jos apibrėžtos 56 straipsnio 1 dalies e punkte, apima visus 135 straipsnio 1 dalies a–g punktuose išvardytus sandorius. Jeigu, kaip jau padariau išvadą, šioje byloje nagrinėjamos rėšies portfelio valdymo paslaugoms netaikoma nė viena iš tų išimčių, reikia nustatyti, ar ir joms vis dėlto yra taikomas 56 straipsnio 1 dalies e punktas.

66. Beveik visi pastabas pateikę asmenys mano, kad 56 straipsnio 1 dalies e punktas taikomas nagrinėjamoms paslaugoms. Jie savo motyvavimą grindžia tuo, kad nuostata suformuluota plačiai ir joje nepateikiama jokia nuoroda nei į tos pačios direktyvos 135 straipsnį, nei į jokių kitų ES

teis?s nuostat?, kuri gal?t? apriboti šios fraz?s taikymo srit?.

67. Su tuo nesutinka tik Vokietijos vyriausyb?. Ji remiasi Sprendimu *Swiss Re Germany Holding* (35), kuriame Teisingumo Teismas nurod?, jog bendros PVM sistemos geras funkcionavimas ir vienodas aiškinimas reikalauja, kad s?vokos „draudimo“ ir „perdraudimo sandoriai“, numatytos (nagrin?jimu laikotarpiu) PVM direktyvos 56 straipsnio 1 dalies e punkte ir 135 straipsnio 1 dalies a punkte, neb?t? aiškinamos skirtingai, jei taikomos vienoje ar kitoje iš ši? nuostat?. Jos nuomone, š? motyvavim? pagal analogij? reik?t? taikyti „finansiniams sandoriams“. Tik vadovaujantis tokia pozicija ir taikant j? vienodai gali b?ti užtikrintas pakankamas teisinis saugumas, siekiant išvengti dvigubo apmokestinimo arba neapmokestinimo pavojaus.

68. Šie argumentai man?s ne?tikina.

69. Sprendime *Swiss Re Germany Holding* pateikti motyvai susij? su tuo, kad 56 straipsnio 1 dalies e punkte ir 135 straipsnio 1 dalies a punkte draudimui vartojamos iš esm?s tapa?ios s?vokos: „draudimo sandoriai, ?skaitant perdraudim?“ ir „draudimo ir perdraudimo sandoriai“. Siekiant išvengti dvigubo apmokestinimo arba neapmokestinimo, šios tapa?ios s?vokos turi b?ti aiškinamos vienodai. Ta?iau tarp „banko“ ir „finansini?“ sandori? 56 straipsnio 1 dalies e punkte ir bet kurio iš 135 straipsnio 1 dalies b–g punktuose išvardyt? sandori? tokios paralel?s n?ra. N? vienoje iš min?t? nuostat? apskritai n?ra vartojamos s?vokos „banko“ ar „finansiniai“. Išvardyti sandoriai yra akivaizdžiai finansinio pob?džio ir dauguma j? gali b?ti vykdomi bank?, ta?iau neb?tinai vien j?, ir juose tikrai išsamiai neišvardyti visi sandoriai, kuriuos gali vykdyti bankas arba kuriuos galima apib?dinti kaip finansinius.

70. Be to, jeigu 56 straipsnio 1 dalies e punkto taikymo sritis sutapt? su 135 straipsnio 1 dalies a–g punkt? taikymo sritimi, jis b?t? mažai tikslingas arba visiškai netikslingas. Visos paslaugos, kurias apima 135 straipsnio 1 dalies a–g punktai, yra aiškiai neapmokestinamos PVM. Kadangi jos n?ra apmokestinamos mokes?iu ir jis nuo j? neatskaitomas, ši? paslaug? teikimo vieta PVM tikslais iš esm?s neturi reikšm?s.

71. Šiuo atžvilgiu Vokietijos vyriausyb? per pos?d? pareišk?, jog d?l to, kad sprendim?, ar paslauga yra neapmokestinama PVM, priima paslaugos teikimo valstyb?s nar?s institucijos, pirmiausia reikia nustatyti paslaugos teikimo viet?. Ta?iau atrodo, kad toks poži?ris yra nelogiškas, nes jo laikantis reik?t? nustatyti, ar paslauga neapmokestinama PVM (ar j? apima 135 straipsnio 1 dalies a–g punktai), siekiant nustatyti valstyb? nar?, kurios institucijos yra atsakingos už sprendim?, ar paslauga yra apmokestinama PVM. Be to, jo laikantis neatsižvelgiama ? aplinkyb?, kad pagal 56 straipsnio 1 dalies e punkt? paslaugos teikimo vieta gali b?ti ne Bendrijoje. Bet kuriuo atveju sunku patik?ti, kad teis?s akt? leid?jas b?t? pri?m?s konkre?i? norm? vien tam, kad nustatyt? institucij?, atsaking? už paslaugos pripažinim? neapmokestinama PVM, kai ši paslauga neapmokestinama PVM visose valstyb?se nar?se.

72. Galiausiai 56 straipsnio 1 dalies e punkt? ir 135 straipsnio 1 dalies 1 dal? bei 2 dalies d punkt? aiškinant kartu matyti, kad seif? nuoma pagal 56 straipsn? priskiriama prie „bank?, finansini? ir draudimo sandori?“, o pagal 135 straipsn? – prie „nekilnojamojo turto lizingo [finansin?s nuomos] ar nuomos“.

73. Darau išvad?, kad 56 straipsnio 1 dalies e punktas apima bent kai kuriuos kitus sandorius, nei išvardytieji 135 straipsnio 1 dalies a–g punktuose. Kyla klausimas, ar jie apima šioje byloje nagrin?jamo pob?džio portfelio valdymo paslaugas.

74. Man atrodo, kad pagal 56 straipsnio 1 dalies e punkto formuluot? ir Teisingumo Teismo praktik? ? š? klausim? reikia atsakyti teigiamai. Portfelio valdymas yra finansinio pob?džio paslauga. 56 straipsnio 1 dalies e punktas suformuluotas pla?iai ir jo taikymo sritis neapima tik

seif? nuomos. Pagal nuosekli? Teisingumo Teismo praktik? Šeštosios direktyvos 9 straipsnio 2 dalis (kurios penktoji ?trauka buvo tapati šioje byloje taikytinam PVM direktyvos 56 straipsnio 1 dalies e punktui) neturi b?ti aiškinama siaurai(36). Tod?l n?ra priežasties ? tos nuostatos taikymo srit? ne?traukti joki? finansini? paslaug?, išskyrus seif? nuom? (jeigu tai iš ties? yra finansin? paslauga). Be to, kaip pažym?jo Komisija, pabr?žusi, kad PVM direktyvoje esan?ios savarankiškos s?vokos turi b?ti aiškinamos tik atsižvelgiant ? bendr? PVM sistem?, n?ra jokios priežasties remtis kokia nors kita ES priemone, pavyzdžiui, Direktyva 2004/39(37), kuri? nurod? prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas.

Išvada

75. Atsižvelgdama ? visa tai, kas išd?styta, manau, kad Teisingumo Teismas ? *Bundesgerichtshof* pateiktus klausimus tur?t? atsakyti taip:

1. Pagrindin?je byloje nagrin?jamo pob?džio portfelio valdymo paslaugos PVM tikslais yra viena paslauga.
2. Tokioms paslaugoms netaikomas 2006 m. lapkri?io 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB d?l prid?tin?s vert?s mokes?io bendros sistemos 135 straipsnio 1 dalies f punkte numatytas neapmokestinimas.
3. Direktyvos 2006/112 56 straipsnio 1 dalies e punkte nurodyti „bank?, finansiniai ir draudimo sandoriai“ neapsiriboja išvardytaisiais 135 straipsnio 1 dalies a–g punktuose ir apima, be kita ko, pagrindin?je byloje nagrin?jamo portfelio valdymo paslaugas.

1 – Originalo kalba: angl?.

2 – 2006 m. lapkri?io 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB d?l prid?tin?s vert?s mokes?io bendros sistemos (OL L 347, p. 1).

3 – Anks?iau žr. 1977 m. geguž?s 17 d. Šeštosios Tarybos direktyvos 77/388/EB d?l valstybi? nari? apyvartos mokes?i? ?statym? derinimo – Bendra prid?tin?s vert?s mokes?io sistema: vienodas vertinimo pagrindas (OL L 145, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvi? k., 9 sk., 1 t., p. 23; toliau – Šeštoji direktyva) 9 straipsnio 2 dalies e punkto penkt?j? ?trauk?; dabar žr. PVM direktyvos 59 straipsnio e punkt?, taikom? tik ne ES ?sik?rusiems klientams.

4 – 15 straipsnio 2 dalyje nurodomos tam tikros teis?s ? nekilnojam?j? turt?.

5 – Keliose kalbin?se versijose vietoj s?vokos „specialus“ vartojamas žodis, lygiavertis žodžiui „bendrasis“ arba „kolektyvinis“, ir yra aišku, kad ši nuostata susijusi tik su bendraisiais fondais (pavyzdžiui, žr. 2006 m. geguž?s 4 d. Sprendimo *Abbey National*, C-169/04, Rink. p. I-4027, 53 ir paskesnius punktus); žr. šios išvados 15 punkt?.

6 – Anks?iau – Šeštosios direktyvos 13B straipsnio d punkto 5 papunktis.

7 – Atitinkamai COM(2007) 747 final ir COM(2007) 746 final.

8 – Žr. tarpinstitucin? dokument? 2007/0267(CNS) interneto svetain?je <http://register.consilium.europa.eu>. Naujausioje pirmininkaujan?ios valstyb?s nar?s parengtoje pažangos ataskaitoje d?l Tarybos direktyvos ir reglamento, susijusi? su draudimo ir finansini? paslaug? apmokestinimu PVM, pasi?lym? (2011 m. gruodžio 14 d. Tarybos dokumentas 18650/11), gana palankiai vertinama jau padaryta pažanga ir išreikštas ryžtas toliau siekti bendro susitarimo.

9 – Negin?ijama, kad pats pirkimas ir pardavimas yra „sandoriai <...> d?l <...> vertybini? popieri?“, pagal PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies f punkt? neapmokestinami PVM. Šioje byloje nagrin?jama paslauga yra sandorio vykdymas kliento vardu.

10 – Pavyzdžiui, žr. 2009 m. spalio 22 d. Sprendimo *Swiss Re Germany Holding* (C-242/08, Rink. p. I-10099) 45 punkt? ir jame nurodyt? teismo praktik?.

11 – Pavyzdžiui, žr. 2011 m. kovo 10 d. Sprendim? *Bog ir kt.* (C-497/09, C-499/09, C-501/09 ir C-502/09, Rink. p. I-1457) 54 punkt? ir jame nurodyt? teismo praktik?.

12 – Pavyzdžiui, žr. 2005 m. spalio 27 d. Sprendimo *Levob Verzekeringen ir OV Bank* (C-41/04, Rink. p. I-9433) 19–23 punktus; 2007 m. kovo 29 d. Sprendimo *Aktiebolaget NN* (C-111/05, Rink. p. I-2697) 21–23 punktus; 2010 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *Everything Everywhere* (C-276/09, Rink. p. I-12359) 21–26 punktus; 11 išnašoje nurodyto Sprendimo *Bog ir kt.* 51–55 punktus.

13 – 2009 m. birželio 11 d. Sprendimo (C-572/07, Rink. p. I-4983) 22–24 punktai.

14 – Žr. 1999 m. vasario 25 d. Sprendimo *CPP* (C-349/96, Rink. p. I-973) 29 punkt?; 12 išnašoje nurodyto Sprendimo *Levob Verzekeringen* 20 ir 22 punktus; 2007 m. birželio 21 d. Sprendimo *Ludwig* (C-453/05, Rink. p. I-5083) 17 punkt?; 2010 m. vasario 11 d. Sprendimo *Graphic Procédé* (C-88/09, Rink. p. I-1049) 20 punkt? ir 12 išnašoje nurodyto Sprendimo *Everything Everywhere* 26 punkt?.

15 – Nurodytas 11 išnašoje, 76 punktas. Tiesa, toji pozicija buvo susijusi su priskyrimu prie preki? tiekimo ar paslaug? teikimo, ta?iau man atrodo, kad tas pats kriterijus vienodai reikšmingas kvalifikuojant kaip vien? paslaug? arba kaip atskiras paslaugas.

16 – Nurodytas 13 išnašoje.

17 – Nurodytas 11 išnašoje; žr. 57 punkt? ir jame nurodyt? teismo praktik?.

18 – Neutralumo s?voka PVM srityje vartojama dviem prasm?mis: viena vertus, PVM turi neutral? poveik? apmokestinamiesiems asmenims, t. y. jiems patiems neturi tekti mokes?io našta; kita vertus, kaip yra šioje byloje, jis netur?t? b?ti taikomas diferencijuotai, iškreipiant panaši? paslaug? konkurencij?.

19 – Pavyzdžiui, žr. 2011 m. kovo 10 d. Sprendimo *Skandinaviska Enskilda Banken* (C-540/09, Rink. p. I-1509) 19 ir 20 punktus ir juose nurodyt? teismo praktik?; 12 išnašoje nurodyto Sprendimo *Everything Everywhere* 31 punkt? ir jame nurodyt? teismo praktik?.

20 – Žr. 19 išnašoje min?to Sprendimo *Skandinaviska Enskilda Banken* 21 punkt? ir jame nurodyt? teismo praktik?; generalinio advokato N. Jääskinen išvados 22 punkt? ir jame nurodyt? teismo praktik?. Savo išvados, pateiktos byloje *CSC* (C-235/00, Rink. p. I-10237), 24 ir 25 punktuose generalinis advokatas D. Ruiz-Jarabo konstatavo, kad tikslas buvo neapmokestinti „sandorius, kurie, atsižvelgiant ? j? dažnum? ir ?prast? pob?d?, yra pagrindinis valstybi? nari? finansini? sistem? ir tod?l j? ekonomin?s veiklos komponentas“. Doktrinoje reiškiamą nuomon?, kad Šeštojoje direktyvoje numatyti neapmokestinimo PVM atvejai iš esm?s išsamiai atspind?jo iki 1977 m. (vis? pirma Pranc?zijoje) galiojusias nacionalines taisykles, pavyzdžiui, žr. C. Amand ir V. Lenoir „Pro rata deduction by financial institutions – gross margin or interest?“, *International VAT Monitor* 2006, p. 17; R. de la Feria „The EU VAT treatment of insurance and financial services (again) under review“, *EC Tax Review* 2007, p. 74; O. Henkow „Financial activities in European VAT“, Kluwer Law International, 2008, p. 87–90.

21 – T. y. „specialūs investiciniai fondai“ pagal 135 straipsnio 1 dalies g punktą. Žr. 5 išnašoje nurodyto Sprendimo *Abbey National* 62 punktą. Paskesniame 2007 m. birželio 28 d. Sprendime *JP Morgan Fleming Claverhouse* (C-363/05, Rink. p. I-5517) *smulkieji* investuotojai nebeminimi (45 punktas). Naujausioje pirmininkaujančios valstybės narės siūlomose pakeitimų direktyvos pažangos ataskaitoje (žr. 8 išnašą) nurodoma, jog „kai kurios valstybės narės <...> mano, kad atleidimas nuo PVM turėtų būti taikomas tik investiciniams fondams, renkantiems smulkiejių investuotojų santaupas“.

22 – Žr. 20 išnašoje nurodyto Sprendimo *CSC* 25, 28, 38 ir 39 punktus.

23 – Žr. 19 išnašoje nurodyto Sprendimo *Skandinaviska Enskilda Banken* 31 ir 32 punktus.

24 – Nurodytas 5 išnašoje, 62 punktas.

25 – Žr. 7 punktą ir 8 išnašą.

26 – Žr. 37 punktą ir 22 išnašą.

27 – Žr. šios išvados 36 punktą.

28 – Žr. 20 išnašą.

29 – Žr. 20 išnašą.

30 – Žr. G. Hutchings „Les opérations financières et bancaires et la taxe sur la valeur ajoutée“, *Commission des Communautés européennes*, Collection études, Série concurrence – *Rapprochement des législations n°22*, Brussels, 1973.

31 – Žr. siūlyto pakeitimą p. 37, OL C 121, p. 34.

32 – Žr. šios išvados 36 punktą.

33 – Kelių šalių nurodyta analogija su specialiai pritaikytų ir masinės gamybos drabužių skirtumu tam tikru požiūriu yra dalinio dviejų investavimo sprendimų konkuravimo pavyzdys, tačiau jis pernelyg supaprastintas.

34 – Pavyzdžiui, žr. 2009 m. spalio 29 d. Sprendimą *NCC Construction Danmark* (C-174/08, Rink. p. I-10567) 36 ir paskesnius punktus ir generalinio advokato Y. Bot išvados 47–54 punktus.

35 – Nurodytas 10 išnašoje, 31 ir 32 punktai.

36 – Pavyzdžiui, žr. 1996 m. rugsėjo 26 d. Sprendimą *Dudda* (C-327/94, Rink. p. I-4595) 21 punktą; 12 išnašoje nurodyto Sprendimo *Levob Verzekering* 34 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

37 – 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 85/611/EEB, 93/6/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/12/EB bei panaikinti Tarybos direktyvą 93/22/EEB (OL L 145, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 263).